

**הגבלת הבעלות על
העיתונות היומית בישראל**

בועז ארז

מכון ירושלים לחקר שווקים

WWW.JIMS-ISRAEL.ORG

הגבלת הבעלות על

העיתונות היומית בישראל

בועז ארז

בימים אלו הוגשה הצעת חוק בכנסת שמטרתה למנוע בעלות זרה על עיתונות בישראל. כפי הנראה מכוונת היוזמה נגד שלדון אדלסון, בעליו של "ישראל היום" המוצג כ"מגויס" פוליטית לעמדותיו של בנימין נתניהו. אדלסון אינו אזרח ישראלי. מקדמי היוזמה ותומכיה בתקשורת מסבירים כי בעלות של אזרח זר על כלי תקשורת מוביל בישראל עלולה לפגוע בחופש הדמוקרטי ובזכויות האזרחים למידע חופשי.

היוזמה מבוססת על אי-הבנה של מושג חופש הדיבור, ועל אי-הבנה של תפקידי התקשורת והמחוקק בדמוקרטיה. אפילו נכוונתו של המחוקק לדון בחקיקה האמורה לחסום את דיבורו של אדם כלשהו מהווה פגיעה בחופש הדיבור של אותו האדם, העלול להירתע מהבעת דעתו, וכן בחופש הציבור לשקול בעצמו את דעתו של אותו האדם. אין זה מתפקידו של המחוקק לשקול עבור האזרחים דעות ועמדות פוליטיות ולהחליט עבור הציבור את מי כדאי שישמעו או יקראו, ועל איזה בסיס. סימן רע הוא לדמוקרטיה הישראלית, שעסקים רבים – ובמקרה זה, עיתונים ותיקים בישראל – נוטים לחפש סעד חקיקתי או רגולטורי נגד מתחרים פוטנציאליים, במקום שיפנו לציבור לקוחותיהם, במטרה לשכנע את הלקוחות לצרוך את מוצריהם ושירותיהם. ממילא, חקיקה כזו המוצעת כעת תפגע לא רק במתחרה הפוטנציאלי, אלא גם בציבור הקוראים, בעובדי העיתון החדש, במשקיעים פוטנציאליים בארץ, ובאושיות הדמוקרטיה.

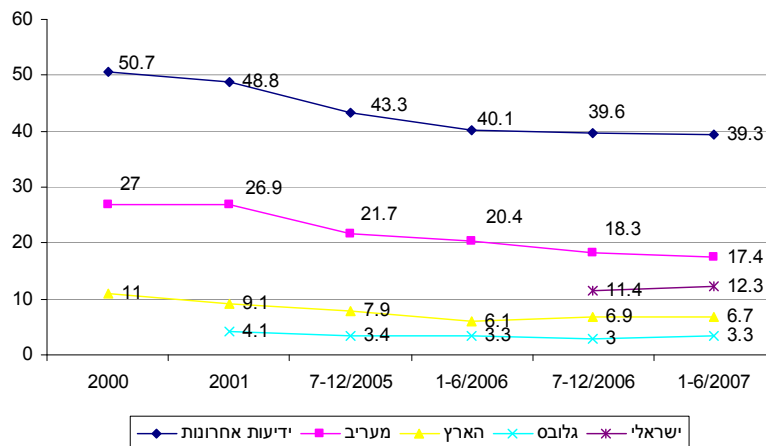
בנייר עמדה זה, נברר את העומד מאחורי היוזמה ואת המשמעויות הנלוות אליה הנ"ל. נסקור את ענף העיתונות הישראלית ואת השחקנים הראשיים בו, נבחן את המשמעות של בעלות זרה על כלי תקשורת בישראל ונביא דוגמאות לבעלות זרה קיימת וכן בעלות כזו בעבר. נדון במשמעות של חופש הביטוי וחופש העיסוק ובפגיעה שלטונית בהם, ונציע הצעות להתייחסות ראויה של הממשלה למגזר העיתונות בישראל.

מפת העיתונות היומית הכתובה בישראל: רקע

במדינת ישראל רואים אור כ-20 עיתונים יומיים. בנוסף, גם מפורסמים עשרות שבועונים וירחונים, מופצים כאלף כתבי-עת בשפות שונות וכ-350 מקומונים. הנישה של העיתונות הכתובה הינה נישה מצומצמת בין מגוון ערוצי התקשורת הכוללים שלושה ערוצי טלוויזיה ארציים ומאות ערוצי נישה וערוצי חדשות וחדשות כלכליות מיובאים (CNN, פוקס, BBC, אל ג'אזירה, פרנס 24, SKY ועוד).

הרדיו משדר ביותר ממאה תחנות (ארציות, אזוריות, לימודיות ו"פיראטיות") ובנוסף נחשף הציבור בישראל למגוון גדול של אתרי אינטרנט, פורומים ועיתונות אינטרנטית מקומית ("חינמית") ובינלאומית. יש לציין כי שיעור החשיפה של אזרחי ישראל לעיתונים מודפסים נמצא בירידה בעולם. לעליה במגוון ערוצי התקשורת המתרבים, מגמה התואמת את מצב החשיפה לעיתונות כתובה בעולם. ירידה זו משתקפת באיור 1. "ידיעות אחרונות" ו"מעריב" שומרים על מקומם כעיתונים המובילים, אולם גם הם, כמו העיתונים האחרים, סובלים מירידה זו.

איור 1: ירידה באחוזי חשיפה לעיתונים כתובים בישראל בין השנים 2000-2007

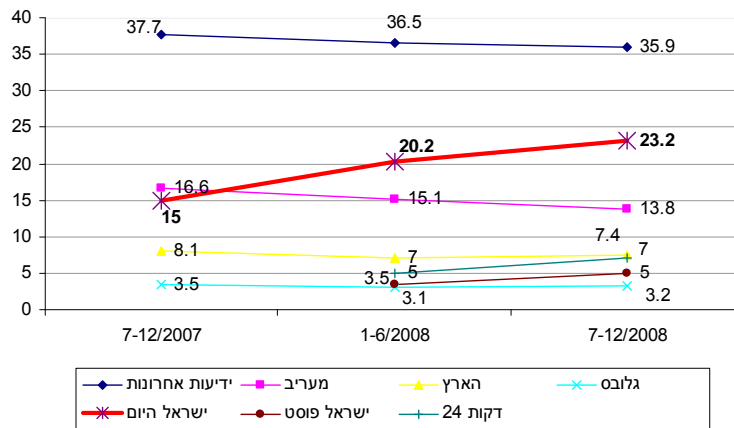
מקור: אחוזי חשיפה TGI, "שינוי מפת העיתונות: החדרת מותג חדש לשוק העיתונות בישראל", www.hamil.co.il/upload/israel.hayom.doc

העיתון "ישראל היום" אשר הושק בשנת 2007 הכניס לראשונה שינויים באחיזה ההיסטורית של "ידיעות אחרונות" ו"מעריב" והפך תוך שנתיים לעיתון הצומח ביותר בישראל, תוך שהוא עוקף את "מעריב" ומאיים על ההגמוניה של "ידיעות אחרונות". עד יוני 2009 התקרבה חשיפת "ישראל היום" (26.9 אחוזים) לזאת של "ידיעות אחרונות" (34.2 אחוזים). "מעריב" ו"הארץ" זוכים לחשיפה של 14.4 אחוזים ו-7.5 אחוזים, בהתאמה.¹

באיור 2 החדירה של "ישראל היום" לשוק בולטת, כאשר עיתון זה שוחה נגד הזרם: החשיפה של "ישראל היום" עולה לעומת העיתונים המתחרים.

¹ ע"פ סקר חשיפה המפורסם באתר "ישראל היום", <http://www.israelhayom.co.il/site/israel.php>

איור 2: היקף החשיפה של העיתונות היומית המודפסת בישראל 2007-2008
(אחוזי חשיפה TGI)

מקור: TGI, "שינוי מפת העיתונות: החדרת מותג חדש לשוק העיתונות בישראל",
www.hamil.co.il/upload/israel.hayom.doc

לקבוצת "ידיעות אחרונות בע"מ", מלבד האחזקה בעיתון הנפוץ בישראל, גם אחזקות צולבות בערוצי תקשורת נוספים. מלבד העיתון עצמו ומוספיו, הקבוצה מחזיקה ברשת המקומונים ידיעות-תקשורת; "לאשה", מגזין הנשים הנפוץ בישראל; "פנאי פלוס", ראש 1, שבועון הילדים עולמו של דיסני, הירחונים בלייזר, מנטה עלמה, ו-GO, אתר האינטרנט Ynet; שני בתי-דפוס; נכסי נדל"ן; סוכנות הדוגמנות "לוק", העיתון בשפה הרוסית "וסטי", שבועון "שער למתחיל" בעברית קלה, וכבר מדובר על השקה מטעמו של ערוצי הפצת מדיה דיגיטאליים אישיים ומקוונים כדוגמת ה"קינדל" של אמזון (שיאפשרו להזיל את עלויות הפצת התוכן תוך הענקת יתרונות ייחודיים ללקוח).

בעקבות פניית העיתונאי יואב יצחק לממונה על ההגבלים העסקיים בשנת 1995 הוכרז "ידיעות אחרונות" כמונופול למשך ארבע שנים. הכרזה זאת חודשה באפריל 1999 לארבע שנים נוספות והיא שרירה ועומדת עד עצם היום. הכרזה זאת התבססה על היותו של "ידיעות" ספק של יותר ממחצית העיתונים היומיים המודפסים בתקופה הנידונה.

בהחלטה משנת 1995 של הממונה על ההגבלים, יורם טורבוביץ, נכתב כי שוק העיתונות נשלט על-ידי שלשה גורמים. על-פי נתונים שפורסמו במסגרת ההחלטה, "ידיעות" החזיק בלמעלה מ-50% מהשוק, "מעריב" בכ-25% מהשוק ואילו עיתון "הארץ" בכ-10% משוק העיתונות היומית בשפה העברית. במהלך השנים מאז הוכרז "ידיעות אחרונות" כמונופול התגברה הריכוזיות בשוק העיתונות היומית ואף התחזק מעמדו המוביל (נפסקה הוצאת "דבר" ו"על המשמר" וכן העיתון הכלכלי "טלגרף").²

² הכרזת מונופולין בהתאם לסעיף 26 (א) לחוק ההגבלים העסקיים התמש"ח 1988,
<http://archive.antitrust.gov.il/ANTGetItemHtml.aspx?ID=2534>

בשנת 2008 פנה "ידיעות אחרונות" לממונה על ההגבלים העסקיים בבקשה לבטל את הכרזתו כמונופול – הכרזה המעמידה תנאים, המגבילים את שיטות התחרות שלו. הפנייה הייתה בעקבות צמיחת תפוצתו של "ישראל היום" והתפתחות שחלה בתפוצתו עם כניסת העיתון להדפסת מהדורות "סוף שבוע". ראוי לציין כי גם יואב יצחק, אשר פנה בשעתו לרשות להגבלים עסקיים בעניין, אינו חושב כי ראוי להמשיך ולקיים את הכרזת המונופול.

כיום מסתמנת צמיחה משמעותית בתפוצת "ישראל היום" והוא הופך לגורם משמעותי נוסף בשוק שעד כה היו לו מאפיינים של שוק מונופוליסטי. שינוי זה עשוי להטיב עם הלוקחות ועם המפרסמים, אם כי לא דווקא עם העיתונים הקיימים במתכונתם הנוכחית. אולם גם אלה עשויים להרוויח, אם ידורבנו לנקוט אסטרטגיה המתאימה לשוק תחרותי, ועל כן הקוראים והמפרסמים עשויים לצאת נשכרים פעמיים.

ההבשלה של המהלך הפוליטי הנוכחי נחשפה על ידי יואב יצחק בתחילת חודש דצמבר תחת הכותרת: "עשרות חברי כנסת כבר נתנו הסכמתם לחתום על הצעת חוק פרטית שתגביל שליטת תושב חוץ בעיתון גדול בישראל", כאשר הכוונה לחוק חוק שימנע את פעילות התקשורת של שלדון אדלסון הבעלים של "ישראל היום".³

על פי הידיעה, מופעלת שדולה בתשלום בכנסת המגייסת תמיכה של חברי כנסת במטרה לקדם חוק שימנע מתושב זר להיות בעליו של עיתון או כלי תקשורת בישראל. בנוסף לגיוס התמיכה על בסיס פוליטי של המתנגדים לרה"מ נתניהו ומדיניותו, טוענים מתנגדי "ישראל היום" כי העיתון המודפס הינו מוצר במחיר היצר הפוגע בשוק ובתחרות החופשית ועלול למנוע מאזרחי ישראל גישה למידע בשל ערעור מעמד כלי התקשורת הכתובה האחרים.

פעילות תועמלנית בכנסת של כלי תקשורת על מנת לחוקק חוק אשר יקל עליהם את התחרות המסחרית, אם ישנה כזו, מעוררת שאלות על הסכנה, שיווצר לחץ פוליטי שאינו ראוי, כאשר חבר כנסת עלול לחשוש להביע התנגדות ליוזמה, שמא ייזק מבחינת החשיפה לה יזכה בעתיד, על-ידי אותם כלי תקשורת. ראוי לעיתונים להתחרות בשדה התקשורת ולא בשדה התועמלנות והחקיקה.

סיכום: הניסיון לשמר את מצב השוק בעזרת התערבות פוליטית מאיים, בשם החופש מהשפעה פוליטית, לגרור את ישראל לתקופה ממנה נחלצה כאשר העיתונות הייתה שופר מפלגתי או תנועתי.

³ יואב יצחק, "הצעת חוק: לעצור את אדלסון", ניוז1, 13 בדצמבר 2009, <http://www.news1.co.il/ArticlePrintVersion.aspx?docId=222658&subjectID=1>

הבעלות הזרה

בסקירה אותה ערך ברוך קרא אשר הופיעה ב"עין השביעית" (ולאחר מכן באתר "עושים תקשורת" של משרד החינוך), מפורטת מפה חלקית של בעלויות זרות על אמצעי התקשורת בישראל.⁴ עולה ממנה כי רבים מענפי המדיה והטלקומוניקציה בישראל מוחזקים בשותפויות עם בעלי הון זרים.

בתחום העיתונות היומית הכתובה, המתחרה המסורתי של "ידיעות אחרונות", "מעריב", היה בעבר באחזקת רוברט מקסוול, אזרח זר, שמותו באופן מסתורי בטרם עת בתחילת שנות התשעים הוביל לריכוז השליטה בעיתון בידי משפחת נמרודי. משפחת נמרודי ניהלה משאים ומתנים עם גורמים שונים במהלך השנים, ביניהם דיוויד רדלר מ"הוליונג'ר", על מנת להכניס שותפים ל"מעריב" ולבסוף הכניסה את איש העסקים הרוסי ולדימיר גוסינסקי כשותף לאחר שש שנים (גוסינסקי קיבל אזרחות ישראלית; כמובן, גם אדלסון יוכל לקבלה, אם ירצה). מועמד אחר שהתחרה על רכישת חלק מ"מעריב" מול גוסינסקי באותה תקופה היה רון לאודר. בשנת 2006 ובשנת 2008 דווח כי משפחת נמרודי ביקשה למכור לשלדון אדלסון את מעריב אך המשא ומתן לא צלח.⁵

גם ה"ג'רוזלם פוסט" היה יעד לרכישה חיצונית. בשנת 1989 רכשה רשת "הוליונג'ר" בבעלות קונראד בלאק הקנדי את הבעלות על ה"ג'רוזלם פוסט" מידי ההסתדרות. דווקא הניסיון להכתיב קו מערכת מנוגד לגישת העיתון עד אז על ידי העורך החדש יהודה לוי, אותו מינה דיוויד רדלר נשיא "הוליונג'ר", הוביל לסכסוך קשה שבשיאו התפטרו 25 עיתונאים. בדיעבד ציין הירש גודמן שניהן כסגן נשיא העיתון, כי לא רדלר קבע את הקו המערכתי של העיתון אלא העורך שהוא מינה.⁶

ניתן למנות עיתונים נוספים בהם יש או הייתה בעלות זרה. ביניהם, "אנשים" אשר היה בבעלות תד אריסון. הוצאת עיתון "הארץ" באנגלית גם היא בשותפות עם בעלות זרה של ה"הרלד טריביון" שבבעלות ה"ווישינגטון פוסט" וה"ניו יורק טיימס". שותפויות או בעלויות זרות מקובלות גם בערוצי התקשורת האלקטרונית והטלוויזיה בכבלים בישראל.

עמוס שוקן התבטא בנושא בעקבות כניסת גוסינסקי ל"מעריב" וציין כי:

יותר טוב בעלים טובים מחו"ל, מאשר בעלים לא טובים מישראל. אם גוסינסקי היה קונה את "מעריב" בבורסה, אז מישהו היה אומר משהו? יש חברות בעלות מוניטין בעולם, שאם הן היו מוציאות לאור עיתון בארץ, לא הייתי מרגיש רע.⁷

⁴ ברוך קרא, "בעלות זרה", *העין השביעית* גליון מס' 15 (יולי 1998), עמ' 26-29.

⁵ יוסי פינק, "מעריב מאשרת את הפרסומים: מתקיים משא ומתן בשלבים מקדמיים עם מר שלדון אדלסון", ביפורטל 8 באפריל 2008, <http://www.bizportal.co.il/shukhahon/biznews02.shtml?mid=172188>

⁶ ברוך קרא, שם.

⁷ שם.

סיכום: לנוף התקשורת בישראל השואפת להתנהל כדמוקרטיה פתוחה וחופשית חודרים גורמי תקשורת ובעלי הון בינלאומיים כחלק מתופעה עולמית כללית. השקעתו של רוברט מקסוול כנראה הצילה את "מעריב" מקריסה כבר לפני עשור והעניקה לו כלים להתחרות בשוק (מערכות דפוס חדישות ועוד). אם מבקשת העיתונות הכתובה היומית המקומית לשרוד ולהתפתח למול מגמות בינלאומיות של ירידה כללית בחשיפה ובהכנסותיה, עליה למצוא גורמי השקעה וערוצים ומודלים חדשים של הפצת תוכן. "ישראל היום" הדגים כי, לפחות לעת עתה, נמצא מודל המאפשר לעיתונות יומית לצמוח על רקע התכווצות השוק של העיתונות היומית. כוונותיו של משקיע זר, בניגוד לדיון בהן על ידי מתחריו, אינן כה מהותיות, שכן בסופו של דבר המוצר העיתונאי יוכיח את הצלחתו או יכשל על פי התאמתו לדרישות השוק. הסיבות להצלחת "ישראל היום" אינן תלויות בתקציבו בלבד ועיקרן נובע משינוי הרגלי הצריכה של הציבור בעולם ובישראל.

לדוגמא: הרצה במנוע החיפוש "גוגל" של הביטוי "למה לשלם על מה שאפשר לקבל בחינם" (בוואריאציות שונות, כלומר חיפוש שילובים שונים של המלים) מניבה מעל מליון הופעות בעברית. הדבר הינו חלק מן התופעה של התחזקות המדיום הדיגיטאלי, שינויים באופי הצרכנים ושינוי בסגנון החיים. עם או בלי "ישראל היום", על התקשורת הכתובה להתעדכן או להתכווץ.

השליטה הפוליטית על התקשורת

יש הטוענים כי נדרשת חקיקה שתמנע בעלות זרה העלולה להשפיע על דעת הקהל. ביטוי לעמדה זאת נתן העיתונאי מתי גולן ב"גלובס":

תקשורת בכלל ועיתונות בפרט הם חיוניים ורגישים לא פחות מחשמל ותעופה. מתן אפשרות לגורמים זרים להשתלט על אמצעי התקשורת עלול ליצור מצב שאנשים, שאינם אזרחי המדינה, יוכלו לקבוע מי יהיה ראש הממשלה ואפילו מה תהיה מדיניותה של הממשלה... מאוד חשוב וחיוני, לכן, שהמחוקק הישראלי יזדקק לעניין זה ללא דיחוי ויקבע בחוק איסור מוחלט על מכירת אמצעי תקשורת חיוניים, או חלקים מהם, לגורמים זרים.⁸

אחד הטיעונים המרכזיים אותו מובילים מתנגדי הסחר החופשי בדעות ובעיתונות ויוזמי הפעילות הפוליטית נגדם הוא כי לא יתכן שאזרח זר יחזיק בבעלות על עיתון שיערער את מצבם הכלכלי של העיתונאים האחרים, וכך תימנע הדעה האחרת או הביקורת העיתונאית מאזרחי ישראל. כך, הם אומרים, כלי חיוני ורגיש כעיתון עלול לקבוע מי יהיה ראש הממשלה. אגב כך ושלא מדעת, מצדיקים הטוענים טענה זאת את הביקורת המוטחת כלפי העיתונות הממוסדת כי היא "אשמה" ברבות מן

⁸ שם.

הבעיות עליהן היא מדווחת. אם אמנם מחזיקים אנשים בתפיסה שהתקשורת היא "ממליכת המלכים" היא גם האחראית להתנהגותם.

סיכום: כאמור תפיסת התקשורת השתנתה מאז הכריזו עיתונים מפלגתיים על קו המפלגה. כיום כאשר ריבוי עצום של ערוצים נמצא בידי האזרח וחברות סלולר ואף יצרניות חברת "אפל" בוונת עצמן חברות מדיה לתוכן ויישומים ("אפל סטור"), נראה לא סביר כי עיתון כלשהו, נפוץ ככל שיהיה, יוכל להטות את דעת הקהל ללא אופוזיציה. גם במדינות מפוקחות וטוטליטריות כמו איראן למדנו לאחרונה כי לא ניתן לחסום אינפורמציה.

חופש הביטוי

בדיון על ההיבטים של חופש המידע ותפקיד המחוקק הנערך סביב "ישראל היום", נעדר אחד הערכים החשובים ביותר: חופש הביטוי. חופש הביטוי הינו המסד עליו נבנית החברה החופשית והוא כולל את הזכות לכתוב ולדבר, להפיץ מידע ודעה כתובה או יצירת אמנות וכו'. במדינה חופשית, אין להעלות על הדעת יוזמה שתמנע מאדם, עני או עשיר, אזרח או זר, להפיץ רעיונות.

מספיק מגבלות מוטלות כבר על חופש הדיבור, וביניהם דיני לשון הרע, הצנזורה הצבאית, הגבלות על תעמולת בחירות ועוד.

בנוסף, בית הדין הארצי לעבודה כבר פסק בנושא זכות הקניין של בעליו של עיתון ("גיואנה יחיאל נגד ה'גירוזלם פוסט"), "רשאי וזכאי בעלים של עיתון, גוף ציבורי או חברה פרטית, לכוון את עיתונו לנתיבים הרצויים לו, ולמנוע פרסומים נוגדים. רשאי בעלים של עיתון לקבוע את הקו הפוליטי, הכלכלי והתרבותי של עיתונו, ואינו חייב לפרסם בעיתונו דעות נוגדות". על פי פסיקה זאת של השופט מנחם גולדברג, רשאי בעליו של "ישראל היום" לקבוע את הקו ואופי הפרסומים של עיתונו כפי שזכאים לכך מתחריו.

סיכום: הטענות המועלות על קשר רעיוני או פוליטי בין אדם מישראל לבעליו של עיתון אינן צריכות להיות נושא במסגרת הדיון על חופש העיתונות. אסור שטענות אלו ישמשו כעילה לפגוע בחופש הדיבור.

חופש העיסוק

"ישראל היום", שקיומו מאוים על ידי יוזמת החקיקה, הינו גוף עסקי המספק פרנסה לאלפי אנשים ועסקים על ידי העסקה ישירה ועקיפה, וכן רוכש שירותים במאות מיליוני שקלים בשנה. העיתון משלם שכר לכ-80 עיתונאים, מעסיק מאות מחלקי עיתונים ובקרי הפצה שאפשרויות התעסוקה שלהם מוגבלות, מספק משענת כלכלית להוצאת עיתון "הארץ" באמצעות תשלום עבור הדפסת "ישראל היום" בבית הדפוס של "הארץ", ומעודד שכבה רחבה של עסקים שנמנעו מלפרסם את

מוצריהם ושירותיהם בהיקף ארצי, על ידי מחירי פרסום תחרותיים. כך גם התחזקה עמדת המיקוח של מפרסמים וותיקים המסוגלים בימים אלו ליהנות מעסקאות אטרקטיביות במסגרת תקציב הפרסום שלהם.

מעבר לפגיעה הקשה בחופש העיסוק וההתקשרות של כל הגורמים המעורבים, גדיעת ענף חשוב של פעילות כלכלית באמצעות התערבות חקיקתית, תשדר מסר שלילי למשקיעים השוקלים להיכנס לתחומים בישראל אשר בהם פועלים גופים כלכליים בעלי השפעה פוליטית.

הסכנה של התערבות פוליטית בתקשורת

בישראל נצבר ניסיון רב בהתערבות ממשלתית ופוליטית בתקשורת, אשר הוביל לעיכוב רב בהתפתחות התקשורת החופשית ולחסימת מידע. יש המציינים את מלחמת יום הכיפורים והמשבר שבא בעקבותיה כקריאת ההשכמה הקיומית אותה קיבלו אזרחי ישראל, שנסמכו על תקשורת שהייתה פוליטית ופחות מדי ביקורתית וחופשית. התערבות ממשלתית על ידי חקיקה לטובת שימור הכוח של מבנה עיתונות כתובה מסורתית תחזיר אותנו לימים בהם קיומו של גוף תקשורת היה תלוי ברצונו הטוב של המחוקק. בשם החשש - שאין לו בינתיים כל אסמכתא - להשפעה של גורם זר עד כדי תמרון רצון הבוחר הישראלי, ישראל עלולה לקבל השפעה ישירה ומכרעת של המחוקק או קבוצה פוליטית מצומצמת על עצם קיומו של גוף עיתונאי מסחרי, שיתקשה לבקר אותו.

יש גם טעם אנכרוניסטי בטעוניהם של "השפעה" על התנהגות האזרח על ידי "חלוקת מתנות". מקרה ארקאדי גיאדאמק, שביקש לעצמו מעמד פוליטי במרוץ לראשית עיריית ירושלים, הדגים לאחרונה כי הבוחר הישראלי יודע להבחין בין הבעת הערכה ותמיכה לפילנטרופ המתגייס לסייע לישראל לבין תמיכה פוליטית והפקדת עתידו הפוליטי בידיו.

בנוסף, בתקופה בה מגוון אמצעי התקשורת והעיתונות נמצא בעלייה מתמדת, כבר לא ניתן להצביע על אמצעי תקשורת מסוים כמקור בלעדי להתעדכנות הציבור, גם לא "ידיעות אחרונות" או עיתון כתוב אחר. גם התגייסות כללית של אמצעי תקשורת כתוצאה מאופנה פוליטית או תרבותית כזאת או אחרת כבר אינה יכולה לחסום מידע מתנגד, גם אם הוא לא מועיל או רצוי בעיני רוב אמצעי התקשורת. בשנים האחרונות היו דוגמאות רבות לכך, שעיתונאים אזרחים חשפו מידע שהפך נחלת הכלל למרות ש"התקשורת" הממוסדת נמנעה מלסקרו, וכפי שצוין לעיל, ההתקוממות העממית באיראן המחישה כי גם במצב קיצון בו מנסה המדינה להשתלט על כל אמצעי התקשורת, לא ניתן לעצור את זרימת המידע.

סיכום והמלצות

הניסיון לחסום בעלות זרה על אמצעי תקשורת מהווה פגיעה בחופש הדיבור ובחופש העיסוק.

ההתערבות הפוליטית בקביעת עתידו של אמצעי תקשורת כלשהו, לשבט או לחסד, תיצור תלות מסוכנת בין הרשות "המבקרת" (העיתונות) והמחוקקת.

אם נכון הדבר שיוזמת החקיקה מקורה בתועמלנים מקצועיים המייצגים עיתוננים קיימים, עלול הדבר לשקף לחץ של "מקל וגזר" תקשורתיים על חברי כנסת התלויים בסיקור אוהד של העיתונות בעתיד.

הראייה של אחד העיתוננים הכתובים כמונופול המסוגל להכתיב "מי יבחר כראש ממשלה" הינה חסרת בסיס ואינה רלוונטית לתקופה המתאפיינת על ידי ריבוי הערוצים ואופי צריכת התקשורת בעולם המודרני. אנו ממליצים להסיר גם את הגדרת הרשות להגבלים עסקיים על "ידיעות אחרונות" כמונופול.

על טענות פוליטיות או אחרות, אם ישנן, כלפי "ישראל היום", ראוי לדון במסגרת ויכוח ציבורי פתוח, או להשתמש בחוקי לשון הרע במקרים קיצוניים.

הדיון והגיוס של חברי כנסת ליוזמה להגבלת בעלות על עיתון חושף אי הבנה על התחזקות המדיום הדיגיטאלי, על שינויים באופי הצרכנים ועל שינוי בסגנון החיים. עם או בלי "ישראל היום" על התקשורת הכתובה להשתנות ולהתעדכן או להתכווץ.

הנכונות של המחוקק לפגוע בהשקעות עסקיות פרטיות משדר מסר שלילי לשוק שרובו ככולו נשען על שיתופי פעולה והשקעות זרות. הפגיעה במעמדה של התקשורת הישראלית כיעד להשקעה ופיתוח של חברות ואנשי תקשורת מחו"ל עלולה להיות קשה.

הניסיון להציג את "מעריב" או "ידיעות אחרונות" כמוצרי תקשורת חיוניים שאסור לפגוע במעמדם עלול להוביל לפגיעה באזרחי ישראל על ידי הזרמת כספי מסים לסיוע. זהו מסר שלילי שימנע מיזמים להשקיע ולהתחרות בשוק (אם בשל התערבות על ידי סיוע למתחרה הכושל או בשל העיכוב בהתפתחות מוצרים חדשים בשוק).